

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

Organisation av svenska som andraspråk i grundskolan

Lars-Gunnar Forslund

Specialarbete, 15 hp
Svenska som andraspråk SSA133
Vt 2011
Handledare: Lilian Nygren Junkin

Sammandrag

Mitt syfte med den här uppsatsen har varit att belysa hur ämnet svenska som andraspråk (SVA) organiseras i två skolor i X-stad. Vidare har jag försökt ta reda på urvalet av elever till SVA går till. Som metod har jag valt intervjuer på Bergskolan och Dalskolan i X-stad.

Mina frågeställningar var:

- Hur organiseras SVA på den aktuella skolan?
- Hur går det till när beslut om vilka elever som skall läsa SVA fattas?
- Varför läser inte alla elever med utländsk bakgrund SVA?
- Vem får sätta SVA-betyg?

Mitt resultat visar att skolorna visserligen valt lite olika sätt att organisera SVA, men båda skolorna har problem med attityden till ämnet, många vill slippa läsa SVA. Bergskolan har inga SVA-lärare och eleverna får inte SVA-betyg om denne varit i Sverige längre än fyra år, eller uppnår kriterierna för godkänt betyg i (modersmåls)svenska. Dalskolans SVA-lärare fungerar som en resurs för dubbelbemanning i (modersmåls)svenska på någon av veckans lektioner i varje klass. SVA-lärarna har inget samarbete med ämneslärare som en språklig resurs i skolans olika ämnen. På Bergskolan sätter undervisande svensklärare SVA-betyg om eleven klarar skolans kriterier för SVA-betyg; max fyra år i Sverige och att eleven inte skulle klara av att få betyget G i (modersmåls)svenska. På Dalskolan sätts SVA-betyg i samarbete mellan SVA- och svensklärarna.

Nyckelord:

Svenska som andraspråk

Organisation

Urval

Innehåll

1. Inledning	1
2. Syfte	1
3. Svenska som andraspråk	2
3.1 Styrdokumentet	2
3.2 Svenska som andraspråk – historia	3
3.2.1 Svenska som främmande språk	3
3.2.2 Svenska som andraspråk	4
3.3 Kursplanen i SVA	5
3.4 Organisation av ämnet SVA i grundskolan	6
3.5 Andraspråksinläring	8
3.6 Språkutvecklande ämnesundervisning	10
3.7 Språkpolicy i skolan	13
3.8 Språkbedömning av andraspråkselever	14
3.7.1 <i>Det grammatiska processandet</i>	14
3.7.2 <i>Automatiseringsprocessen</i>	14
3.7.3 <i>Grammatisk och lexikal variation</i>	15
3.9 Lärarlegitimation i SVA	15
4. Metod	15
4.1 Etiska principer	16
4.2 Metodval	16
4.2.1 <i>Intervju</i>	16
4.3 Urval	16
4.4 Kodning av skolorna och de intervjuade	17
4.5 Genomförande	17
5. Resultat	18
5.1 Lärarintervjuer	18
5.1.1 <i>Hur går urvalet till när beslut om vilka elever som skall läsa SVA tas?</i>	19
5.1.2 <i>Hur organiseras SVA-undervisningen?</i>	20
5.1.3 <i>Vad är målet i SVA?</i>	21
5.1.4 <i>Hur länge kan en elev läsa SVA?</i>	22
5.1.5 <i>Hur påverkas SVA av den nya läroplanen, Lgr 11?</i>	23
5.1.6 <i>Vem sätter betyg på SVA-eleverna?</i>	23
5.1.7 <i>Hur ser samarbetet mellan SVA-lärarna och andra ämneslärare ut?</i>	23
5.1.8 <i>Har ämneslärare i andra ämnen någon utbildning eller kompetensutveckling i att undervisa flerspråkiga elever eller SVA?</i>	24
5.1.9 <i>Vad har du för ämnesbehörighet?</i>	25
5.1.10 <i>Hur påverkas du av den kommande lärarlegitimationens krav för betygssättning i SVA?</i>	25

5.2 Elevintervjuer.....	26
5.2.1 Bergskolans elevintervjuer	26
5.2.2 Dalskolans elevintervjuer	27
6. Diskussion.....	27
6.1. Lärarintervjuer	28
6.1.1 Hur går urvalet till när beslut om vilka elever som skall läsa SVA tas?	28
6.1.2 Hur organiseras SVA-undervisningen?.....	28
6.1.3 Vad är målet i SVA?	29
6.1.5 Hur påverkas SVA av Lgr 11?.....	30
6.1.6 Vem sätter betyg i SVA?	31
6.1.7 Hur ser samarbetet mellan SVA-lärarna och andra ämneslärare ut?	31
6.1.8 Har ämneslärare i andra ämnen någon utbildning eller kompetensutveckling i att undervisa invandrarelever eller SVA?.....	32
6.1.9 Vad har du för ämnesbehörighet och vilken kompetensutveckling får du?	32
6.1.10 Hur påverkas du av den kommande lärarlegitimationens krav för betygssättning i SVA?.....	33
6.2 Elevintervjuer.....	34
6.2.1 Bergskolans elevintervjuer	34
6.2.2 Dalskolans elevintervjuer	34
7. Sammanfattning och slutsats	35
Referenser	38
Bilagor.....	42
Bilaga 1	42
Bilaga 2	43
Bilaga 3	44
Bilaga 4	45
Bilaga 5	46

1. Inledning

Skolverket har gett kritik flera gånger att många elever, med annat modersmål än svenska, har svårt att nå målen för godkänt betyg i svenska och andra ämnen. När jag har läst svenska som andraspråk (SVA) vid Göteborgs universitet har jag börjat förstå vilka språkliga problem en elev med utländsk bakgrund kan möta i den svenska skolan då svenska språket är undervisningsspråket och samtidigt medlet för kunskapsinläring. Jag har själv barn som är födda utomlands. De har fått läsa SVA under delar av sin skolgång. Rektorn ansåg inte att det var självklart att de skulle få den här undervisningen och själva ville de inte ha den eftersom de tyckte att det var stigmatiserande att få läsa annan svenska än sina klasskompisar. När de väl kommit igång försvann dessa klagomål.

Den högstadieskola jag tidigare arbetat på har fått kritik av Skolverket för att elever som hade rätt till undervisning i SVA inte fick det. När skolan sedan organiserade undervisning i SVA fick skolan kraftig kritik av föräldrar till de barn som placerats i dessa grupper. Några föräldrar klagade över att deras barn diskriminerades för att de var utlänningar. En del av eleverna visade sin negativa attityd till undervisningen genom att kalla ämnet för ”svenska 3”, då de menade att SVA var ett tredje klassens ämne. I dagstidningar och i min bekantskapskrets har SVA ibland utmålats som ett sämre svenskämne än den vanliga svenskundervisningen.

Detta har väckt min nyfikenhet över hur det ligger till med SVA-undervisningen där jag bor.

2. Syfte

Syftet med den här uppsatsen är att kartlägga hur två högstadieskolor i X-stad tillgodoser elever med utländsk bakgrund med svenska som andraspråk. De aktuella frågeställningarna är:

- Hur organiseras SVA på den aktuella skolan?
- Hur går det till när beslut om vilka elever som skall läsa SVA fattas?
- Varför läser inte alla elever med utländsk bakgrund SVA?
- Vem får sätta SVA-betyg?

Min hypotes är att organisationen av SVA kan se olika ut på olika skolor, att en del elever (eller föräldrar) ibland kan välja bort SVA-undervisning av varierande skäl, samt att beslutsunderlaget och processen för urvalet av vilka elever som skall läsa SVA ser olika ut.

3. Svenska som andraspråk

I kapitlet presenteras de styrdokument som ligger till grund för SVA i grundskolan och en historisk överblick om hur SVA som ämne växt fram i det svenska skolsystemet. Sedan presenteras vad det kan innebära för en elev att lära sig ett andraspråk och på ett andraspråk, hur andraspråket bedöms och hur ämnesundervisningen i skolan kan vara språkutvecklande samt språkets status i skolan (språkpolicy).

3.1 Styrdokument

Riksdagen fastställer Sfs 1994:1194, *grundskoleförordningen* som svensk lag. Grundskoleförordningen som är grundskolans ”grundlag” är ”vag” (Myndigheten för skolutveckling: 2004:44) i ordalydelsen om undervisning i SVA (fetstil: min betoning).

Förordning (1997:599)

15 § Undervisning i svenska som andraspråk skall **om det behövs** anordnas för

1. elever som har ett annat språk än svenska som modersmål,
2. elever som har svenska som modersmål och som har tagits in från skolor i utlandet, och
3. invandrarelever som har svenska som huvudsakligt umgängesspråk med en eller båda vårdnadshavarna.

Rektorn beslutar om undervisning i svenska som andraspråk skall anordnas för en elev.

Från 1 juli 2011 gäller Sfs:2011:185, en ny *skolförordning* men hela texten från 2 kap. 15 § finns kvar, nästan ord för ord, i nya 5 kap. 14 § (fetstil: min betoning).

Skolförordning (2011:185)

14 § Undervisning i svenska som andraspråk ska, **om det behövs**, anordnas för

1. elever som har ett annat språk än svenska som modersmål,
2. elever som har svenska som modersmål och som har tagits in från

skolor i utlandet, och

3. invandrarelever som har svenska som huvudsakligt umgängesspråk med en vårdnadshavare.

Rektorn beslutar om undervisning i svenska som andraspråk för en elev.

Formuleringen ”om det behövs” (i fetstil ovan) kan innebära att olika skolor gör på olika vis. Tolkningen om behov föreligger beror på den lokala skolans tolkning av situationen. På en del skolor tycker man att det är svårt att avgöra vilka elever som ska läsa svenska som andraspråk. Formuleringen ”Rektorn beslutar om undervisning i svenska som andraspråk skall anordnas för en elev” (§ 15, sista stycket), kan tolkas som att det är frivilligt för skolan att anordna undervisning i SVA. Uppdelningen i svenskgrupper och andra grupper för SVA uppfattas på en del skolor som exkludering så att skolan bestämt sig för att ha alla elever i samma grupp (Myndigheten för skolutveckling: 2004:44).

3.2 Svenska som andraspråk – historia

Här presenteras hur ämnet SVA vuxit fram i det svenska skolsystemet.

3.2.1 Svenska som främmande språk

Sveriges behov av arbetskraft fungerade som en pull-faktor¹ för arbetare i Finland, Grekland, Turkiet och flera andra länder i södra Europa. Europarådet (Europeiskt mellanstatligt samarbetsorgan, ej att förväxla med Europeiska rådet som består av EU:s statschefer) rekommenderade 1968 att dessa arbetare skulle få minst 200 timmars språkundervisning i sina nya länder. Landsorganisationen (LO) och Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF) slöt ett svenskt avtal om detta 1970 (Tingbjörn 2004:743-744).

Det var främst studieförbunden och arbetsmarknadsutbildningen (AMU) som drev undervisningen i svenska som främmande språk (sfs). Det var vanliga cirkelledare som drev denna undervisning utan särskild utbildning för att undervisa dessa heterogena utländska elevgrupper med skiftande utbildningsbakgrunder. Elevernas skiftande studiebakgrunder

---

¹ ”Pull och push-faktorer” kommer från pull- och push-teorin som används inom migrationsforskningen för att visa på orsaker till att människor migrerar. Push-faktorer är bl. a arbetslöshet och fattigdom. Pull-faktorer är positiva faktorer i inflyttningsområdet. (Ne.se: ”Push-pull-teorin”)

och erfarenheter kombinerat med de svenska cirkelledarnas ofta otillräckliga utbildning ledde till att krav ställdes på högskolor och universitet på att lämpliga kurser startades (Tingbjörn 2004:743-744).

1973 startades kursen *Svenska för invandrarundervisning*, 20 poäng (nuvarande 30 högskolepoäng). Kursen var främst inriktad på kontrastiva jämförelser mellan svenska och de största invandrar språken. 1977 kom fortsättningskursen och två år senare fördjupningskursen. Många lärare har läst dessa kurser som en komplettering utöver sin lärarutbildning, eftersom inga kurser för invandrarundervisning erbjöds i lärarutbildningarna. AMU byggde samtidigt ut sin svenskundervisning och lärarna bedömdes ha behörighet om de hade lärarbehörighet inom språk och/eller samhällskunskapligena och litteraturvetenskapliga ämnen. Behörighet kunde man också få som lärare efter några års erfarenhet av undervisning av invandrare (Tingbjörn 2004:743-744).

Skolöverstyrelsen (SÖ) antog ett handlingsprogram (HINVA) 1979 om invandrarfrågor i utbildningsväsendet. SÖ föreslog att

- Sfs skulle bli ett ämne i alla skolformer
- särskild grundutbildning och vidareutbildning skulle inrättas för lärare i sfs
- ämnet skulle få inräknas i tjänst som låg-, mellan- och ämneslärare.

SÖ retirerade dock när de året därpå hävdade till regeringen att ”det är alltså inte tekniskt möjligt att omedelbart och vid samma tidpunkt generellt förverkliga karaktären av eget ämne” (Tingbjörn 2004:748).

Universitets- och högskoleämnet (UHÄ) föreslår SFS som ett eget ämne inom lärarutbildningen på 40 respektive 60 poäng inom grund- och gymnasieskolan, alltså samma nivå som ämnet svenska. I ämneskunskapen inkluderades även en ”invandrarkunskapligena” del som skulle ge de blivande lärarna kunskap om de utländska elevernas bakgrund och studiesituationer (Tingbjörn 2004:748).

3.2.2 Svenska som andraspråk

Från och med 1982 har Sverige följt den internationella terminologin Second Language Learning/Teaching då sfs bytte namn till svenska som andraspråk (SVA). Undervisningen i svenska för vuxna invandrare kallas för svenska för invandrarundervisning (sfi). Sfi byggdes ut till 500 timmars undervisning, med möjlighet till påbyggnadskurs på 200 timmar. I samband med att sfi kommunaliserades blev sfi-kursen 700 timmar.

År 1987, när den nya grundskollärautbildningen genomfördes, kom SVA med som ett eget ämne. 1989 beslöt Sveriges riksdag att SVA skulle bli ett eget ämne i gymnasiet och vuxenutbildningen, men det skulle inte ge allmän behörighet för högskolestudier. Grundskolan hade fortfarande inte SVA som eget ämne, men 1993 fick SVA ett eget kursplaneförslag i och med att kursplaner inom skolans olika ämnen arbetats fram av kursplanegrupper inför att en ny läroplan för skolan skulle antas (Tingbjörn 2004 749-754).

Riksdagen antog 1994 alla kursplaner utom den för SVA. Motiveringen från skolministern var att hon inte ”ville medverka till att skapa ett A-lag och ett B-lag bland skolungdomarna” (Tingbjörn 2004 756). Detta ledde till att många grundskolor som haft undervisning i SVA som stödundervisning kraftigt skar ner på denna stödåtgärd. Lärare som hade SVA med i sin lärarutbildning blev oroliga och försökte byta till andra ämneskombinationer. Dessutom ströks SVA som eget ämne från gymnasieskolans kärnämnen genom ett riksdagsbeslut. Efter regeringsskiftet 1994 lade den nya regeringen fram en proposition om SVA som eget ämne i hela skolsystemet och att det skulle ge allmän högskolebehörighet från gymnasiet. Detta infördes från 1 juli 1995 (Tingbjörn 2004 755-757).

I Skolverkets tillsyn 1996/97 i ett antal kommuner visade det sig att kommunerna inte garanterade andraspråkselever undervisning i SVA. Tillsynen visade också att många lärare saknade utbildning för att undervisa i SVA. (Tingbjörn 2000:269)

Från och med 1997 har ämnet statusen kärnämne på gymnasiet och ger nu behörighet för högskolestudier på samma sätt som ämnet svenska gör. En utredning visar emellertid att det i grundskolan fortfarande är vanligt med SVA-lärare som har ingen eller begränsad ämneskunskap på mellan 5 och 20 poäng (7,5 och 30 högskolepoäng) i ämnet svenska som andraspråk från universitet eller högskola (Myndigheten för skolutveckling 2004:24).

3.3 Kursplanen i SVA

SVA har en egen kursplan (Lpo 94, Lgr 11). Myndigheten för skolutveckling (2007:13) presenterar SVA som ett ”speciellt ämne för en speciell elevgrupp”. Kursplanen för SVA i Lpo 94 anger syftet med ämnet:

Syftet med utbildningen i ämnet svenska som andraspråk är att eleverna skall uppnå en funktionell behärskning av det svenska språket som är i nivå med den som elever med svenska som modersmål har. Ytterst är syftet att eleverna skall uppnå förstaspråksnivå i svenska. Därmed får de förutsättningar att kunna leva och verka i det svenska samhället på samma villkor som elever med svenska som modersmål (Lpo 13-14).

Elevgruppen som SVA vänder sig till identifieras som ”svår att avgränsa” (Lpo 14) och att det inte är säkert att alla elever med andraspråksbakgrund läser SVA.

Kursplanerna för SVA (Skolverket:2011:b, 2011:c) har betygskriterier/kunskapskrav för de olika betygsstegen. Kursplanen från 1994 har betygskriterier för Godkänt (G), Väl godkänt (VG) och Mycket väl godkänt (MVG). Den nya kursplanen (Lgr 11) har kunskapskrav för betygen E, C och A.

3.4 Organisation av ämnet SVA i grundskolan

Skolåret 2009/10 har 19.8% av eleverna i grundskolan utländsk bakgrund och rätt till modersmålsundervisning. Av dessa går mindre än hälften i SVA-undervisning, 8 % av eleverna (Skolverkets statistik: 2009/10). Lokalt kan andelen elever med utländsk bakgrund variera stort beroende på var skolan ligger. I segregerade områden är elever med utländsk bakgrund ofta i majoritet.

24.9% av eleverna med utländsk bakgrund är inte behöriga för ett nationellt gymnasieprogram (de saknar betyg i ett eller flera kärnämnen; svenska, matematik och engelska), medan siffran för elever med svensk bakgrund är 9.2% (Skolverkets statistik 2009/10). Flera faktorer påverkar resultatet för elever med utländsk bakgrund:

- skolans organisation
- elevens förstaspråksstatus och användning på skolan
- utformningen av undervisningen i och på andraspråket
- den pedagogik som bedrivs i skolan (Axelsson 2004:505)

Enligt skolans styrdokument är SVA ett eget ämne (Grundskoleförordningen 2 kap, 15 §). Den vaga formuleringen i styrdokumentet ”om det behövs” ger tolkningsutrymme för den lokala skolan. Det finns lärare har uttryckt en rädsla för att SVA leder till exkludering och har därför SVA-elever och elever som läser svenska i

desamma undervisningsgrupper. (Myndigheten för skolutveckling 2004:44).

Tingbjörn (2000:274) pekar på bristande lärarkompetens i SVA och hur elever godtyckligt placeras i vanliga svenskgrupper eller i särskilda SVA-grupper. Tingbjörn (2004:757-760) pekar på vikten av att framtida lärarutbildningar ordentligt förbereder lärare för undervisning av andraspråkselever.

Gibbons (2006:162) är inte odelat positiv till att dela upp SVA-elever och elever som läser svenska då undervisningen kan ha saknat koppling till annat eleverna studerar i skolan.

Det har kanske inte heller någon koppling till det som eleverna sysslat med tidigare under skoldagen. Språkinläring har ofta gått till så att eleverna fått nöta in mönster vars konstruerade sammanhang och slumpvis valda språk inte har något med varandra att göra eller med det som eleverna ägnar sig åt i andra ämnen (Gibbons 2006:162).

Gibbons (2006) hänvisar till Short (1993) och hävdar att skolan bör integrera språk- och ämnesundervisning.

Att integrera språk- och ämnesundervisning ses idag som ett arbetssätt som främjar språkinläringen (Gibbons 2006:162).

Dessutom pekar Gibbons (Ibid.:163) på att det tar fem till sju år för andraspråkseleven att komma ikapp sina klasskamraters nivå och att ett ickeintegrerat arbetssätt kan hindra andraspråkselever från att nå målen i skolan.

Författarna till rapporten Kartläggning av svenska som andraspråk föreslår istället ett nytt vidgat svenskämne där andraspråksundervisningen blir en del av svenskämnet. Då skulle bara nyanlända elever behöva läsa SVA i separata grupper.

Detta skulle innebära att svenska som andraspråk på sikt försvinner som parallellt och likvärdigt ämne. Nyanlända elever bör dock även fortsättningsvis läsa svenska som andraspråk i särskilda introduktionsgrupper, s.k. förberedelseklasser i grundskolan och IVIK inom gymnasieskolan (Myndigheten för skolutveckling 2004:51).

De menar också att såväl ämneslärare och skolledare som studenter inom lärarutbildningen och skolledarutbildningen behöver kompetensutveckling om flerspråkighet och andraspråksinläring (Myndigheten för skolutveckling 2004:52).

3.5 Andraspråksinlärning

Det språk som talas av majoritetsbefolkningen i Sverige betecknas som förstaspråk eller modersmål. För den som har ett annat modersmål än svenska genom att komma från utlandet eller ha ett annat språk i hemmet, blir svenskan andraspråk. (Myndigheten för skolutveckling 2004:6).

En elev med utländsk bakgrund kan vara född i Sverige, men ha utrikesfödda föräldrar. En annan elev i samma grupp kanske har kommit till Sverige någon gång under skolåren. Det gör att gruppen elever med utländsk bakgrund knappast kan betraktas som en homogen grupp med en viss sorts behov (Myrberg 2000:61). Skollagen säger dock att alla elever har rätt till en likvärdig utbildning (1 kap. 2 §), oavsett var i landet den anordnas. Målet är att eleven skall uppnå minst godkänt betyg i alla ämnen när eleven slutar grundskolan (Axelsson 2004:503). Myrberg (2000:47) pekar på att andraspråkselever har en ”mycket hög språktröskel” då kraven på läs och skrivförmåga är högre i Sverige än många andra länder.

Aktuell forskning visar entydigt på faktorer som kan främja en skolframgång för flerspråkiga elever. Den tyngst vägande faktorn för framgång i skolan är att eleverna kontinuerligt och långsiktigt får utveckla sitt tänkande och lärande på förstaspråket... samtidigt som de genom alla skolåren får möjligheten att i en medvetet planerad språkmiljö aktivt utveckla andraspråket (Myndigheten för skolutveckling 2004:5).

Både förstaspråket och andraspråket behöver utvecklas, eftersom elevers språkutveckling påverkas positivt av att båda språken utvecklas parallellt. Det är viktigt att eleven får utvecklas och lära på en åldersadekvat nivå. Om andraspråket, svenskan, inte är så utvecklad ännu är det viktigt att eleven även får lära sig på förstaspråket, eftersom det påverkar kunskapsinlärningen bäst. Andraspråket behöver utvecklas samtidigt men behöver få tid på sig att utveckla det nya språket.

Även om det inte är möjligt att anordna tvåspråkig utbildning i alla språk kan läraren inkorporera och visa respekt för elevens språk och kultur i det dagliga arbetet (Axelsson 2004:511).

Abrahamson & Hyltenstam (2004:222) pekar på den vanliga åsikten åsikten att barn är bättre andraspråksinlärare än vuxna. Detta kommer

från forskning i USA av Penfield & Roberts (1959) där de hävdade att barn har en särskild förmåga att lära sig nya språk. Denna förmåga tar sedan slut eller avtar vid 9-årsåldern. Från att tidigare ha lärt sig det nya språket ”direkt” och automatiskt sker det nu ”indirekt” via förstaspråket. En annan forskare, Lenneberg (1967) talar om en ”kritisk period” för språkinläring från två års ålder fram till puberteten.

Abrahamson & Hyltenstam (2004:222) ställer frågan om tidiga inlärares fördelar beror på en biologisk tidtabell för språkinläring eller på ”barns och vuxnas olika sociala och psykologiska förutsättningar för språkinläring? Abrahamson & Hyltenstam (2004:225) konstaterar att äldre barn och vuxna klarar sig bättre än små barn inledningsvis i språkinläringen, men att de mindre barnen sedan hinner ikapp. Ett barn som kommer till Sverige före sju års ålder har i slutändan större möjligheter att lära sig andraspråket på infödd nivå förutsatt positiv språkstimulans och inlärningsförhållanden (Abrahamson & Hyltenstam (2004:250).

Thomas & Collier (1997:33) har funnit att elever som kommit till det nya landet vid 8-11-års ålder och som hade fått 3-5 års skolgång i sitt hemland behövde 5-7 år i skolan för att uppnå infödd nivå. Barn som kom före 8 års ålder behövde 7-10 år eller längre. Anledningen till detta ligger i att de yngre inte har någon skolgång från sitt hemland. Elevens tidigare skolgång spelar stor roll för tillägnandet av andraspråket. Thomas & Collier (1997:40) pekar också på att tvåspråkig undervisning på elevens första- och andraspråk i grundskolan ger eleven ett bättre språk än inhemska elever når i gymnasiet. De elever som bara har fått undervisning i andraspråket sackar efter i språk och ämneskunskaper i skolans högre år.

But the main reason that it takes so long for ELLs to reach grade-level performance on tests in English is that native-English speakers are not standing still waiting for ELLs to catch up with them. Native-English speakers are developing cognitively and academically with every year of school... (Thomas & Collier 1997:40)

Thomas & Collier (1997:53) har i en undersökning i USA studerat vilka andraspråkselever som klarar sig bäst i skolan. De elever som parallellt läst modersmål och ESL (engelska som andraspråk), med ämnesrelaterat innehåll, har klarat sig bra och har till och med gått om förstaspråkselever. Thomas & Collier förordar, av språkutvecklingskäl, en integrerad andraspråksundervisning.

For natural second language acquisition to occur, ELLs need access to meaningful interaction with native-English-speaking peers in a supportive environment. Same-age peers are a crucial source of L2 input (Thomas & Collier 1997:53).

3.6 Språkutvecklande ämnesundervisning

Elever med utländsk bakgrund kanske klarar sig riktigt bra socialt bland kompisar och i vardagen. Samma elev kan få riktigt svårt att klara av en bok i skolan som innehåller obekanta ord (Hajer 2004:44-45). Även om eleven förstår 95 % av alla ord i en text så kommer de okända orden ställa till med stora problem. Det är troligt att de orden som eleven inte förstår är de ”informationsbärande orden” (Enström 2004:173). Andraspråkseleven saknar också kunskap om hur man skriver olika slags texter inom olika ämnesområden och vilka ämnesrelaterade ord som används eftersom dessa inte tillhör det centrala ordförrådet som en nybörjare lär sig först.

En elev behöver ha ett stort ordförråd för att klara av att läsa autentiska texter i skolans olika material och alltså nå en avancerad språknivå. Det finns tre olika typer av ord: (1) ämnesrelaterade ord, (2) mindre frekventa ämnesoberoende ord och (3) mindre frekventa vardagsord. ”Läsförståelsen och läshastigheten ökar om orden är bekanta och man inte behöver gissa deras betydelse” (Enström 2004:174). Lärare försöker ibland förenkla språket och kursinnehållet.

...de sänker kraven och låter eleverna ’slippa’ att tala och skriva om ämnets innehåll” (Hajer 2004:46).

Det ger en fattig språkinlärningsmiljö och kan skapa en nedåtgående spiral för elevens kunskapsinhämtning. Gibbons (2010:24) nämner tre faktorer som leder till högre resultat i alla ämnen.

- 1) Alla elever, oavsett bakgrund, blir mer intresserade när skolarbetet är kognitivt krävande. 2) Alla elever, oavsett bakgrund, uppnår högre måluppfyllelse när de deltar i kognitivt krävande undervisning. 3) Skillnaden mellan olika elevgrupper minskar som ett resultat av sådan undervisning. Trots detta har utvecklingen av en undervisning som utmärks av såväl kognitivt krävande uppgifter som av kritiskt tänkande i realiteten sällan fått något utrymme i andraspråksundervisningen (Gibbons 2010:24).

Språkutveckling i skolan gynnas av att eleven får uttrycka sig och använda språket på ett autentiskt sätt i skolans ämnen (Magnusson 2008:6-7). Kursplanen i SVA pekar dessutom på vikten av språket för en god kunskaps- och språkutveckling.

Språkförmågan har stor betydelse för allt arbete i skolan och för elevernas fortsatta liv och verksamhet. Det är därför ett av skolans viktigaste uppdrag att skapa goda möjligheter för elevernas språkutveckling/.../Det svenska språket har en nyckelställning i skolarbetet. Genom språket sker kommunikation och samarbete med andra. Genom språket blir kunskap synlig och hanterbar. (Kursplanen i svenska som andraspråk, grundskolan:2000-07).

Magnusson (2008:7) pekar på att andraspråkseleven behöver lära sig andraspråket samtidigt som de behöver lära sig ämnet. Andraspråkseleven är inget oskrivet blad. ”Våra tidigare kunskaper utgör basen för tolkning av ny information.” (Cummins 2001:12) Den tidigare kunskapen som eleven har hjälper eleven att förstå nya saker i sitt sammanhang. Eleven själv kan ofta inte se vilka förkunskaper denna har och behöver hjälp av läraren att ta fram den. Andraspråkselevernas förkunskaper kan variera stort och kan finnas på modersmålet. Eleven behöver då hjälp att knyta ihop dessa kunskaper med de nya på andraspråket. Andraspråkskunskaperna kanske är begränsade och då bör eleven få möjligheter att få använda sitt förstaspråk i en mindre grupp eller två och två. Ämnesläraren får tillfälle att ge viktiga begrepp och vokabulär som är viktiga för lektionen eller för textförståelsen. Detta skapar ett större ”kognitivt engagemang” (Cummins 2001:12) hos andraspråkseleven och får användning av kunskaper som finns i modersmålet. Det ger också ett ”sammanhang i klassrummet där elevernas kulturella kunskaper kommer till uttryck, delas och bekräftas” (Cummins 2001:14).

Olika ämnen förmedlar olika textkulturer med olika begreppsapparater och sätt att skriva. Skolans olika ämnen ger möjligheter till att skriva och diskutera inom dessa ämnen på ett mer autentiskt sätt än vad som kanske är möjligt i svenskundervisningen.

De elever som har möjligheter att använda sitt språk i många olika sammanhang har större möjligheter att klara undervisningen i naturorienterande ämnen (NO). Magnusson pekar på samtalet i kombination med att skriva ”intellektuellt krävande uppgifter” som ett sätt att hjälpa svaga elever.

I naturorienterande ämnen, exempelvis, kan en elev tänka, arbeta, skriva och läsa som man gör inom naturvetenskap (Magnusson 2008:6).

Lindberg (2004:478-480) pekar på hur lärare i SVA ofta undervisar enligt Initiativ – Respons – Uppföljning (IRU). Läraren frågar, eleverna svarar och läraren utvärderar svaret. Oftast har eleverna inte mer än ett par sekunder betänketid. Om eleverna skulle få mer betänketid blir svaren oftast bättre. Talutrymmet i klassen blir enligt ”2/3-regeln”. Läraren får 2/3 av talutrymmet och eleverna får tävla om den sista tredjedelen, där de med det starkaste språket lätt kan dominera.

Förutom kön, har etnicitet och språkfärdighet i olika studier visat sig vara faktorer som påverkar möjligheterna till ett aktivt deltagande i klassrumssamtalet (Lindberg 2001:46).

Lindberg pekar också på att det inte bara är språkkunskaper som krävs, utan också uttalade regler och normer för hur språket används i skolan. Samtalet i klassrummet som bygger på jämlika och förtroendefulla relationer kan vara ett viktigt verktyg i undervisningen.

Eleverna måste få möjlighet att använda språket i utforskande (exploratory) funktion, dvs. för att organisera sitt tänkande och handlande, tolka verkligheten och omforma sina kunskaper genom samspel med andra. (Lindberg 2001:48).

Förstaspråkselever kan då i uppföljande repliker stötta och fylla ut andraspråkstalarens kanske ofullständiga meningar. Samspelet kan ske genom att eleverna får arbeta med problemlösning i smågrupper. Då får eleverna tillfälle att på ett informellt sätt till att relatera till tidigare kunskaper och samtidigt tänka högt. Eleverna får mer än bara ett par sekunder att besvara frågor och har tid för att formulera och omformulera sina tankar om det aktuella ämnet. När eleverna får svårigheter finns läraren tillhands som handledare som kan handleda och visa vägen och samtidigt stötta med ämnesspråk. Smågrupper ger andraspråkseven tillfällen att pröva och ompröva hypoteser och tankar på ett sätt som inte är möjligt med 2/3-regeln i klassrummet. Diskussionerna i grupperna blir underlag för de rapporter som eleverna skall lämna in efteråt. Då behöver eleverna veta skillnaden på ett muntligt och ett skriftligt språk (Lindberg 2001:50-51).

Hajer (2004:49) pekar på tre viktiga nyckelord för språkutvecklande ämnesundervisning: (1) Att eleven får lära i *kontextrika* sammanhang där man knyter an till vardagliga ord och uttryck. Det är viktigt att

eleven får använda alla sina sinnen. (2) Att eleven får *språkligt stöd* genom att bygga upp språkanvändningen i sina sammanhang; ordförklaringar sätts in i semantiska fält. (3) Att det finns utrymme för *klassrumsinteraktion* genom samtalsmöjligheter om ämnet i helklass, smågrupper och i individuella samtal mellan lärare och elev. Ett språkutvecklande arbetssätt fungerar lika positivt för förstaspråkselever som för andraspråkselever. Men det är andraspråkseleverna som drabbas hårdast om undervisningen inte är språkutvecklande. Ändå är det inte alla ämneslärare som betraktar språkutvecklande ämnesundervisning som något för dem (Hajer 2004:50).

3.7 Språkpolicy i skolan

Myndigheten för skolutveckling (2007:37) hävdar att andraspråkselevernas kunskaper och kompetenser inte tas till vara i skolan, och detta påverkar dessa elevers förutsättningar negativt. Det innebär att lärarna behöver strategier i hur de kan underlätta studier i skolans olika ämnen och att SVA-läraren kan bli en resurs i alla skolans ämnen. SVA-lärare behöver även arbeta med det kunskapsrelaterade språket.

Cummins (2001) pekar också på behovet av en språkpolicy i skolan för att kunna tillvarata andraspråkselevers behov av språkutvecklande ämnesundervisning i skolan.

Så länge det inte finns någon heltäckande policy för hur frågor rörande språk och social mångfald ska hanteras kommer man i skolorna generellt anse att undervisningen av andraspråkselever primärt är en uppgift bara för lärare i svenska som andraspråk (Cummins 2001:6).

Andraspråkseleverna kan ha mycket varierande kunskaper i undervisningsspråket. Skolans lärare och rektor behöver ha en medvetenhet om andraspråkselevers språkutveckling och kunna reflektera över behovet ”att alla lärare, inte bara andraspråklärare, understödjer inläringen av engelska”² (Cummins 2001:8). Det kan handla om saker som ett gemensamt arbetsschema för ämneslärare så att ämneslärare och svensklärare kan ta upp ämnen som kan höra ihop samtidigt och stötta varandra språkligt. Skolans språkpolicy behöver möta orsakerna till att andraspråkselever inte når målen för betyg i skolan. För att detta skall kunna ske är det viktigt att alla lärare har

---

² I Sverige: svenska.

kunskaper om andraspråksinlärning. Skolans språkpolicy behöver dessutom vara dynamisk och i ständigt förändrings och förbättringsarbete (Cummins 2001:8).

3.8 Språkbedömning av andraspråkselever

För att kunna bestämma vilka elever som ska läsa SVA i skolan behöver ett urval göras. Urvalet bör göras efter en språklig bedömning av elevernas språkkunskaper. Myndigheten för skolutveckling (2007:51) pekar på att denna bedömning inte kan ske på samma sätt som bedömning av en förstaspråkselev; Man ska inte bedöma andraspråkselevens utvecklande kunskaper i svenska som andraspråk utefter alla fel de gör. Ett antal olika metoder för bedömning av andraspråkseleverna behövs.

Flyman Mattson & Håkansson (2010:63) föreslår en analysmodell för att bedöma andraspråkselevens språknivå och språkutveckling. Analysen bygger på tre delar; A) det grammatiska processandet, B) automatiseringsprocessen och C) grammatisk och lexikal variation. Elevens textmaterial, såväl muntligt som skriftliga texter samlas in. Den muntliga delen kan spelas in och transkriberas.

3.7.1 Det grammatiska processandet

Denna del bygger på processbarhetsteorins (bilaga 3) utvecklingsstadier som går ut på att eleven börjar använda en ny grammatisk nivå, även om eleven inte kan detta korrekt (Flyman Mattson & Håkansson (2010:67-70). Det räcker med bara ett exempel i elevens text på den nya nivån i elevens text för att påvisa en språklig utveckling.

3.7.2 Automatiseringsprocessen

Automatiseringsprocessen är andra delen i Flyman Mattson & Håkanssons (2010:70-71) analysmodell. När exempel på nya nivåer från första delen kan kvantifieras och tillämpas på olika ordkombinationer kan man säga att eleven har börjat automatisera dessa nya kunskaper. ”Automatisering liksom andra inlärningsprocesser går dock inte från 0 till 100 % direkt utan utökas successivt” (Flyman Mattson & Håkansson (2010:70). Inte ens infödda talare når upp till 100 %.

3.7.3 Grammatisk och lexikal variation

Den tredje delen handlar om språklig variation. ”*Ur grammatiskt perspektiv fokuseras här variation av satsdel i fundamentet, det vill säga vilken satsdel som är placerad till vänster om det finita verbet i huvudsatsen*” (Flyman Mattson & Håkansson (2010:71). Genom att titta på antalet subjekt, objekt och adverbial i meningens fundament fås en bild av den språkliga variationen. Vuxna modersmålstalare använder sig av ca 40 % inverterad ordföljd. Genom att jämföra elevtexter över tid får läraren en bild på den språkliga utvecklingen hos eleven.

3.9 Lärarlegitimation i SVA

SVA är det ämne som har lägst andel obehöriga lärare som tillåts undervisa och sätta betyg (Myndigheten för skolutveckling 2007:35).

Den 2 mars 2011 beslutade riksdagen att införa lärarlegitimation för lärare från 1 juli 2011. Detta innebär att alla lärare inom förskola, grundskola och gymnasium behöver ansöka om legitimation från Skolverket. Vissa lärare, som modersmållärare och yrkeslärare, är än så länge befriade från legitimationskravet. Från 1 juli 2015 får inte en lärare utan legitimation undervisa eller sätta betyg i skolan (Skolverket: 2011:a). Den legitimerade läraren kan endast undervisa och sätta betyg i de ämnen som hon/han är legitimerad för. Lärarnas tidning (2011) pekar på ”en massiv brist på kompetens i svenska som andraspråk” och ser behovet för kompletterande fortbildning för lärare som ”omfattande”. Lärarnas Riksförbund (2011) pekar också på ett ”stort behov av fortbildning” då de hävdar att skolhuvudmännen inte tagit sitt ansvar för lärares fortbildning i tiotals år. Tidigast 1 juli 2011 börjar Skolverket (2011:a) legitimera ansökande lärare som har pedagogisk examen och minst varit ett år i aktiv tjänst som lärare. Legitimationen gäller endast för de ämnen som man har i sin examen.

I den nya lärarutbildningen för ämneslärare krävs 90 högskolepoäng i första ämnet och minst 45 högskolepoäng i lärarens andra och tredje ämne (Göteborgs Universitet:2011).

4. Metod

I kapitlet presenteras vilka metodval som gjorts för detta arbete. Skolorna har kodats och presenteras i en tabell.

4.1 Etiska principer

Studenternas identiteter är anonymiserade och deltagande var frivilligt. De intervjuade elevernas föräldrar har fått ett informationsbrev (bilaga 5) och gett sitt skriftliga tillstånd till intervjuerna. De intervjuade har möjlighet att läsa rapporten när den är färdig, om intresse finns. Björkdahl Ordell (2007) pekar på vikten av att vara aktsam om de man intervjuar. ”... att från början beakta om de personer som involveras i undersökningen på något sätt utlämnas och kan komma till skada.”(s 21). Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2005) har efterföljts för att tillgodose kraven på information, samtycke, konfidentialitet och användande av information.

4.2 Metodval

Underlagets storlek är begränsat då denna rapport bygger på intervjuer. Därför får detta arbete en kvalitativ och hermeneutisk ansats som ger större flexibilitet på genomförandet av undersökningen då bortglömda frågeställningar kan rättas till och svar tolkas. En kvalitativ undersökning kräver öppenhet för ny kunskap och förståelse (Holme & Solvang 1997:80). En kvantitativ undersökning kräver ett större underlag där informationen kan omvandlas till siffror och kvantifieras (Holme & Solvang 1997:76).

4.2.1 Intervju

För den här undersökningen har jag valt kvalitativa intervjuer, eftersom det ger större möjlighet till att ställa uppföljande frågor än vad en enkät skulle ge. Vid en kvalitativ intervju är det viktigt att inte styra intervjun eller ställa ledande frågor (Kihlström 2007:48) Jag har valt att genomföra en kvalitativ intervju med fyra SVA-lärare och fyra elever som får betyg i SVA. Syftet med intervjuerna är att få undervisande lärares bild av skolans organisation av SVA, samt även få studerande elevers bild av ämnet.

4.3 Urval

Rektorerna på två skolor i X-stad har tillfrågats via e-post och uppföljande telefonsamtal. De har sedan kontaktat ämneslaget i svenska (det finns inget arbetslag i SVA) och därefter föreslagit två lärare för dessa intervjuer. På Bergskolan har lärarna Bergh och Bergkvist valt ut eleverna Bela respektive Basil. På Dalskolan har Dahl och Dalkvist valt ut Diaz och Donya. De intervjuade eleverna har samtliga SVA-betyg. Lärarna som valde ut dessa elever var informerade om syftet med intervjun och har ytterligare informerat eleverna och deras föräldrar om detta. Det var praktiskt svårt att själv gå in på skolan och be omyndiga elever om tillstånd att intervju dem. Urvalet av elever har kanske påverkats av vilka föräldrar som varit beredda att ge sitt skriftliga tillstånd till intervjun för den här undersökningen.

4.4 Kodning av skolorna och de intervjuade

Skolornas rektorer, de intervjuade lärarna och eleverna har garanterats anonymitet och har därför kodats enligt följande:

Skola	Bergskolan	Dalskolan
Lärare 1 ♀	Bergh	Dahl
Lärare 2 ♀	Bergkvist	Dalkvist
Elev 1 ♀	Bela	Donya
Elev 2 ♂	Basil	Diaz
Antal elever (år 7-9)	518	446
Andel elever med annat modersmål	49 %	28 %
Andel SVA-elever (år 9)	49/213 (23 %)	17/148 (11,5 %)
Andel SVA-elever med betyg år 9	71,4 %	88,4 %

4.5 Genomförande

Intervjuerna (bilaga 2) har skett under ordinarie skoltid på de olika skolorna och har spelats in på MP3-spelare, efter att de deltagande har godkänt detta. De intervjuade lärarna valde smårum på skolorna som såväl de intervjuade lärarna och eleverna skulle kunna känna sig trygga. Innan intervjuerna tog plats informerades lärarna via e-post och muntligt om syftet och de etiska regler som gäller. Elevernas föräldrar har fått ta

del av ett informationsbrev (bilaga 5) som de skrivit under för att ge sin tillåtelse till att intervjuerna ägde rum och används i denna rapport. På Dalskolan ville en elev ha med sig sin lärare under intervjun, det gick självfallet bra. Eleven kände sig ändå fri att uttrycka sin attityd till ämnet svenska som andraspråk i intervjun.

Vid bearbetande av intervjumaterialet har intervjuerna analyserats och vissa delar transkriberats. De intervjuades svar presenteras under varje frågeställning och diskuteras vidare i diskussionsdelen.

4.6 X-stad

X-stad är en mellanstor stad i sydvästra Sverige med 41 kommunala grundskolor varav nio högstadieskolor. Därutöver finns tre friskolor i staden. 24,2 % av eleverna i grundskolan är berättigade till modersmålsundervisning (Skolverkets statistik:2009/10). I en utredning för X-stad (X-stad:2009:44) om flerspråkiga barn, står det att skolorna ska ha lärare med *spetskompetensen* SVA.

Därför är det viktigt för X-stad att säkerställa att SVA kompetensen finns i alla skolor i X-stad där spetskompetensen är på minst 60 högskolepoäng i grundskolan och 90 högskolepoäng på gymnasiet (X-stad:2009:44).

5. Resultat

I kapitlet presenteras först intervjuerna med lärarna under de olika intervjufrågorna som rubriker. Elevernas intervjuer presenteras sedan under kapitel 5.2.

5.1 Lärarintervjuer

Både Bergskolan och Dalskolan har integrerad SVA-undervisning tillsammans med de som läser (modersmåls)svenska. Dalskolans tre SVA-lärare (en i varje arbetslag) fungerar som en resurs, åtminstone en lektion i veckan och dubbelbemannar alla svenskgrupper där SVA-eleverna är integrerade med undervisningen i (modersmåls)svenska. Bergskolan däremot, har inga SVA-lärare. Elever som får betyg i SVA integreras med undervisningen i (modersmåls)svenska.

5.1.1 Hur går urvalet till när beslut om vilka elever som skall läsa SVA tas?

På Bergskolan har de fått direktiv från områdeschefen för skolan att det är tiden i Sverige som är det avgörande för om en elev ska läsa SVA eller inte. Om eleven kommit till Sverige inom de senaste fyra åren ska eleven ha SVA-betyg, inga andra elever.

En tydlig ... tydliga direktiv från X (områdeschefen för skolan) att de elever som kommit till Sverige under de senaste fyra åren får SVA-betyg, inga andra... men klarar man kriterierna för vanlig svenska så får man betyg... då ska man ha betyg i vanlig svenska (Bergkvist).

Bergh pekar ut att detta innebär att så fort en elev uppfyller kriterierna för godkänt i svenska ska eleven inte längre ha betyg i SVA. Bergh har en elev som hon tror kommer att klara VG-nivå i SVA och behöver ta upp detta med rektor eftersom hon inte får sätta VG i SVA.

Du kan alltså inte få VG i SVA, nej det går ju inte... för du har fått godkänt i svenska då kan du aldrig få VG i SVA. Detta gäller från i år. Jag pratade faktiskt med X (rektor) om detta nu för jag har ju Donya från X (land) som är superduktig... Jag tycker ju att hon ska ha VG i SVA, men nu får vi se vad hon har skrivit i nationella provet... men då sa X (rektor) att då kan vi alltid lösa det... han var beredd på ett undantag (Bergh).

På Dalskolan berättar Dahl och Dalkvist att de tidigare använt SVAN-testet som bedömningsinstrument för att identifiera vilka som behöver läsa SVA från år sju. De upplever SVAN-testet som gammalt och har nu gått över till andra verktyg.

Jag har ju jobbat här sen nittisj... nej 2003 häruppe... på högstadiet och... vi har använt SVAN-testet tidigare. Det här är första året som vi inte använder det alls... (Dahl)

Samtidigt tycker Dahl och Dalkvist att det inte är så bråttom att identifiera SVA-eleverna då de ändå läser integrerat med eleverna som läser (modersmåls)svenska. Målet är att de ska hinna identifiera SVA-eleverna under årskurs sju för att dessa elever ska kunna få extra språkutvecklande stöd och längre tid vid prov i svenska. På utbildningskontoret i X-stad har de gjort ett centralt diagnostiskt test

som är ute på skolorna på remiss³. Testet innehåller moment som läsförståelse, skrivuppgifter och ordkunskap. Eftersom testet inte upplevs som heltäckande har de på Dalskolan kompletterat med ett grammatiktest baserat på Mål-grammatiken. Processbarhetsteorin (bilaga 3) och performansanalys (bilaga 4) är andra instrument som de börjat använda sig av från och till.

När det gäller urvalet så brukar vi använda olika bedömningsmetoder i och med att SVAN-testet är lite föråldrat så har vi nya metoder som vi försöker implementera... men det är så mycket så vi måste försöka variera oss lite grann... för att kunna se vilka som har SVA-behov... framför allt i sjuan så har vi kört test som vi har fått. (Dalkvist).

Elever som är födda i Sverige kan också läsa SVA då de kanske inte talat svenska inom hemmet.

5.1.2 Hur organiseras SVA-undervisningen?

Bergskolan har elever i svenska och SVA integrerade i samma grupper för att inga elever ska exkluderas. En av veckans svensklektioner sker i halvklass, vilket inte ska förväxlas med nivågruppering eftersom de starka eleverna drar de svaga. En av lärarna använder "klasstid" för att hjälpa de SVA-elever som hon bedömer behöver extra hjälp.

Vi har ingen... vi utgår också från X (områdeschefen för skolan) rapport att vi inte ska exkludera... någon enda (Bergkvist).

Vi har en gång i veckan delat upp klassen, en 40-minuterslektion, i två grupper och då har vi fördelat på både starka och svaga elever, invandrare och svenskar och då ska de duktiga eleverna dra de svaga, det är det som X (områdeschefen för skolan) säger... att svenska 2-elever, de lär sig mer om vi... lär sig svenska på ett bättre sätt... om de sitter som grupp tillsammans utvecklas de inte alls lika starkt (Bergh).

---

³ Vid kontakt med de två lärare som arbetat fram det diagnostiska språktestet som är ute på remiss frågade jag om lärarnas SVA-kompetens. Den ena lärare har 90 hp i ämnet svenska som andraspråk vid högskola eller universitet. Dessutom är hon en av författarna till en av MÅL-böckerna som används i sfi. Den andra läraren var en av de första som läste *Svenska för invandrarundervisning*, 20 poäng vid universitet (se sid 4)

Bergkvist använder ändå, erkänner hon, den svensklektionen som är uppdelad för de svagare eleverna och nivågrupperar sina elever.

Dalskolan organiserar sin SVA-undervisning genom att varje arbetslag har en SVA-lärare, som är med på åtminstone en av veckans svensklektioner. I de fall som en nyanländ elev kommer till en klass, styr behovet och SVA-lärare är med på alla svensklektioner för den nya eleven som en extra resurs. SVA-lärarna har alltså inga egna grupper men de är med i planeringen tillsammans med svensklärarna.

Det är ju så att vi är med (på svensklektionerna)... vi försöker titta på behovet där det till exempel är nykomna elever. Vi har ju till och med haft en del förberedelseklassel elever nu därför att man inte fått lov att skicka dem till förberedelseklassen och nu finns det inte nå n längre... (Dahl)

Vårt schema är att gå in en gång per vecka i varje klass (Dalkvist).

5.1.3 Vad är målet i SVA?

Bergskolans lärare är överens om att det inte skiljer mycket alls mellan målen i svenska och SVA. Läsförståelsekravet är precis lika högt i SVA som i svenska. Däremot är kraven för det som eleven skriver lägre. Om det går att förstå det som eleven menar, är det acceptabel nivå. SVA-eleverna är med på alla moment som svenskundervisningen innehåller. Bergkvist anser att det inte är lika viktigt för SVA-eleverna att vara med på grammatiklektionerna då de behöver koncentrera sig mer på läsförståelsen. Bergh anser att grammatiklektionerna kan vara just det som SVA-eleverna kan bättre än de andra eleverna och då får de känna sig duktiga.

Jag har för mig att det skiljer nästan ingenting (Bergh).

Ibland kan man tänka att de kanske inte behöver jobba med grammatiken om de... man kan känna att det känns mer meningsfullt att de jobbar med läsning (Bergkvist).

Dalskolan lärare pekar på att det är viktigt att uppnå en språknivå så att de fungerar i samhället. Detta börjar med att träna uttal och att bygga ut basen. De har elever som är födda i Sverige men har ett annat modersmål och ändå inte har basen i svenska. Detta leder till att de även har elever som är födda i Sverige med SVA-betyg. Då får även dessa

elever stöd och hjälp när SVA-lärarna dubbelbemannar undervisningen i (modersmåls)svenska.

Dahl konkretiserar skillnaden mellan svenska och SVA med exemplet om SVA-eleven som vågar ta risker när hon/han skriver och försöker använda sig av svårare uttryck som idiomatiska uttryck, som ett positivt exempel på framsteg i språkutvecklingen.

5.1.4 Hur länge kan en elev läsa SVA?

På Bergskolan förs elever som klarar kursplanemålets kriterier för godkänt i svenska över från SVA. Detta identifierar lärarna som ett problem och menar att eleven får lägre svenskbetyg än vad denne skulle fått i SVA. Detta uttalar Bergh som problematiskt eftersom ”det sänker elevens meritvärde för ansökan till gymnasiet”. Regeln om att inte kunna få VG i SVA utpekade komma från områdeschefens rapport ”Flerspråkiga elevers undervisning” av Bergh och Bergkvist. Eleverna på Bergskolan kan inte ha SVA längre än fyra år efter ankomst till Sverige.

I skolans A – Ö står det När de når G-nivån för vanlig svenska, ska de inte längre ha SVA-betyg. (Bergh)

Hmm, det är denna fyraårsgränsen... (Bergkvist)

Dalskolans SVA-lärare för hela tiden diskussioner med svensklärarna och ”släpper” elever till svenskbetyg, men kan också ta tillbaka en elev om det visar sig att detta var ett felaktigt beslut, då de kan upptäcka att eleven inte klarar kursplanemålets kriterier för godkänt betyg.

Det är ju så hos många elever som blir duktiga... att de längtar mer än något annat efter ett vanligt svenskbetyg... så det finns naturligtvis känslomässiga aspekter med i det... (Dahl)

Ämnet har ju väldigt dålig status, som du säger (Dahl), att många längtar efter svenskbetyg... (Dalkvist)

På Dalskolan finns det ingen tidsgräns för hur länge en elev kan ha SVA-betyg. En elev med annat modersmål kan vara född i Sverige, men ändå ha behov av SVA-betyg. Det är vanligt att både elever och föräldrar uttrycker önskemål om att slippa SVA-betyg då det ger lägre status.

5.1.5 Hur påverkas SVA av den nya läroplanen, Lgr 11?

Lärarna på Bergskolan har inte hunnit sätta sig in i Lgr 11. De har precis påbörjat samtalen om Lgr 11 inför höstterminen då den ska börja gälla. Båda lärarna på Dalskolan skrattar till lite och konstaterar att de inte hunnit så långt på ämneslärarträffar som mer handlat om förändringar i skolans organisation av SVA, om de ska ha SVA-grupper eller inte. Dessutom brukar dessa träffar upptas av pedagogiska metoddiskussioner och nätverkande. Dahl uttrycker sin övertygelse att Lgr 11 kommer att innebära att undervisningen i SVA kommer att ske i egna grupper i framtiden och inte kommer att fortsätta vara integrerat med (modersmåls)svenskan.

Det finns några nyutbildade lärare, vi har ju två under utbildning här nu, som ska tala till oss på måndag eh... då hör man ju att det är tillbaka till det här, det är ett eget ämne, det ska pågå för sig eh... så pendeln är på väg att svänga igen eh... exkluderingen som var den stora grejen när vi började jobba i klass har tonats ner tydligen... (Dahl)

5.1.6 Vem sätter betyg på SVA-eleverna?

På Bergskolan får frågan ett kort och entydigt svar:

- Svensklärarna! (Bergh)

Enligt skolans A-Ö är det undervisande lärare (svensklärare) som sätter betyg i SVA. Bergh berättar att det "var tal om" att det skulle vara SVA-lärare som skulle sätta SVA-betyg, "men skolan har lämnat detta".

Dalskolans SVA-lärare sätter SVA-betyg i samråd med svensklärarna, eftersom SVA-läraren kanske bara är med i klassrummet en av veckans svensktimmar. SVA-lärarens signatur ska också vara med i skolans betygskatalog för SVA tillsammans med svensklärarens signatur.

5.1.7 Hur ser samarbetet mellan SVA-lärarna och andra ämneslärare ut?

Bergh konstaterar att det inte finns några SVA-lärare på skolan och Bergkvist inflikar att förberedelseklassen har ett par stycken SVA-lärare, men att de inte samarbetar med dem utöver att de sitter med på svensklärarnas konferenser.

Bergh minns när skolan tidigare haft SVA-grupper och hur stigmatiserande eleverna upplevt att gå i dessa grupper. Nu får dessa elever läsa lika svåra texter som alla andra elever. Bergkvist uttrycker en saknad över att inte få sitta ner med sina svagare (SVA)elever.

Jag känner ett behov också av att möta dessa lite svagare elever på deras nivå. Vilket jag saknar när jag ska integrera hela tiden. Jag skulle vilja egentligen... vi har ju tre lektioner i veckan att man en lektion, faktiskt, kunde jobba med elever som på deras egen nivå. o jag har faktiskt gjort det fastän man inte får det... jag gjorde det här i januari några lektioner, inte så många... det var när vi skulle läsa in texterna till nationella provet. Jag kände att jag har tio stycken som skulle behöva göra det här lite långsammare. De behöver gå igenom fler ord... o de måste liksom känna sig lugna i det här... Efter första lektionen säger en av killarna 'Det här var den bästa svensklektionen i hela mitt liv!' Då har han förstått för första gången på nio år! Då känner jag; varför kan inte jag få möta dem på deras nivå? Så jag känner ett behov av både och. Både integrering och hjälp på individnivå. (Bergkvist)

Dalskolans SVA-lärare har inget reellt samarbete med andra ämneslärare än svensklärarna.

Vi jobbar inte jätteaktivt men vi försöker att påminna dem om de här eleverna som behöver mycket tid o tid för att kunna ta till sig texter (Dalkvist).

Tidigare har en svensklärare drivit ett projekt tillsammans med en samhällskunskapslärare i samarbete med Högskolan i X-stad.

5.1.8 Har ämneslärare i andra ämnen någon utbildning eller kompetensutveckling i att undervisa flerspråkiga elever eller SVA?

Hela lärarlaget på Bergskolan gick på en kompetensutbildning tillsammans med lärarna i kommundelen, på Högskolan i X-stad om att undervisa språkutvecklande i sin ämnesundervisning 2009. Bergh som läst en fempoängskurs på samma högskola tycker att kompetensutvecklingen var lik det hon läst men att kursen gav mer.

Några lärare på Dalskolan har läst en fempoängskurs om att lära på sitt andraspråk på Högskolan och två svensklärare läser just nu SVA inom lärarlyftet på Göteborgs Universitet. Flera lärare med olika ämneskompetenser i Dalkvists arbetslag har åkt på flerspråkighetskonferensen i Stockholm 2010.

5.1.9 Vad har du för ämnesbehörighet?

Bergh har en lärarutbildning mot de senare åldrarna med ämnesbehörighet i svenska och textilslöjd. Bergkvist har samma nivå på sin lärarutbildning med ämneskompetens i svenska och musik.

Jag vet inte om jag räknas som SVA-lärare, men jag har ju gått den här fempoängskursen och den här gemensamma kursen på skolan... de ville ju egentligen att alla lärare skulle läsa fempoängskursen... men det var ett väldigt motstånd (Bergkvist)

Dahl har en lärarutbildning mot mellanstadiet har läst till 60 högskolepoäng SVA och Dalkvist som har en lärarutbildning mot de högre åldrarna har läst 90 högskolepoäng SVA.

5.1.10 Hur påverkas du av den kommande lärarlegitimationens krav för betygssättning i SVA?

Såväl Bergh som Bergkvist på Bergskolan ser problem med nuvarande organisation och skrattar gott när frågan ställs och pekar på de problem detta kan ställa till med då nästan ingen lärare på Bergskolan har någon ämneskompetens i SVA. De pekar på att detta som en skolledningsfråga och att de behöver ta i den frågan.

Väldigt intressant, det ska bli spännande och se (Bergkvist)

... för då måste jag ju ha utbildning i SVA, annars har jag inte rätt till det (Bergh).

De gissar ändå att Skolverket kanske kommer att ändra sin skrivning om kraven på SVA för lärare som sätter betyg i SVA. Det kommer att räcka med ämneskompetens i svenska för att sätta betyg i SVA, gissar Bergkvist.

... annars måste de utbilda väldigt många lärare! (Bergkvist)

Dalskolans samtliga tre SVA-lärare har lärarexamen och 60-90 högskolepoäng ämnesdjup i SVA och de tror inte att de kommer att påverkas av den kommande lärarlegitimationens krav på ämnesdjup.

5.2 Elevintervjuer

Här presenteras elevernas intervjuer.

5.2.1 Bergskolans elevintervjuer

Basil (15) kom till Sverige för två år sedan, han talar dari hemma. På frågan om varför han får SVA-betyg svarar han att det är för att lära sig svenska och kunna göra sina läxor i skolan. Basil tror att SVA är lättare och mer anpassat till honom som inte kan så mycket svenska.

Men jag tycker det... Svenska 2 är lite lättare för man får lite mer hjälp o ... ja det är inte så svåra ord, och... om det finns svåra ord så kan man fråga lärare o sånt... så kan man diskutera om det o så...

Basil är osäker på om det är någon skillnad på betygsvärde i svenska och SVA och vänder sig till mig och frågar om det är någon skillnad (jag besvarar frågan efter intervjun). Basil har sökt omvårdnadsprogrammet till hösten, han hoppas kunna bli sjuksköterska i framtiden.

Bela (15) kom till Sverige för ett år sedan, hon talar bulgariska hemma. På frågan om varför hon får SVA-betyg hänvisar hon till sin korta tid i Sverige. Bela tycker inte att det är någon skillnad på svenska och SVA för hon gör samma saker i klassen som alla de andra eleverna.

Jag vill inte, faktiskt, se någon skillnad för jag vill... den ... alltså det som alla andra läser, vill jag läsa med.

Bela tror att det finns en skillnad i betygsvärde hos läraren som ser betyget, men inte i formell mening när hon söker till gymnasiet. Till hösten hoppas Bela få läsa på ekonomiprogrammet eller tekniskt program.

5.2.2 Dalskolans elevintervjuer

Diaz (17) kom till Sverige när han var 9 år gammal. Hemma talar han dari. På frågan om varför han får undervisning av en SVA-lärare, blir han lite förvånad över frågan och svarar ”Jag har ju utländsk bakgrund, så det är därför... men jag vet inte .” Sedan identifierar Diaz en fördel med att få SVA-betyg: de får extra tid när de skriver nationella provet i svenska/SVA. Diaz berättar om när de gick igenom kriterierna för betyg i svenska, då fick han ett annat papper med andra kriterier för SVA. Kraven på stavning och meningsbyggnad är lägre för honom med SVA-betyg. Diaz menar också att det inte är någon skillnad på betygsvärdet på svenska och SVA, men menar att en lärare kan se annorlunda på en SVA-elev.

Ja men det står ju så att på betygen att han den här personen har svenska som andraspråk och då vet han ju direkt, ja han är inte svensk och SVA är ju oftast lättare än vanlig svenska... så... jag vet inte riktigt hur de tänker då... men betygen är desamma (Diaz).

Diaz har sökt naturvetenskapligt program till hösten 2011.

Donya (16) kom till Sverige när hon var 13 år. De talar arabiska hemma. Donya besvarar frågan om varför hon får undervisning av en SVA-lärare med ”Vi har kanske inte... vi kan inte lika mycket som dem som kan så här riktig svenska... det är kanske därför...” Donya fick hjälp av en flerspråkig lärare som hjälpte henne i början av hennes tid i vanlig skolklass (språkhandledning). Donya hänvisar till sina kompisar som menar att det inte är lika bra med SVA-betyg när man vill till gymnasiet.

De sa... att det är liksom så här, det är lite skillnad... jag vet inte hur... vi får ett svagare... eller vad man säger... jag vet inte... (Donya).

Donya har sökt ekonomiprogrammet på gymnasiet hösten 2011.

6. Diskussion

I kapitlet diskuteras svaren från lärar- och elevintervjuerna på Bergskolan och Dalskolan. Diskussionen kommer att följa samma rubriker som föregående kapitel.

6.1. Lärarintervjuer

6.1.1 Hur går urvalet till när beslut om vilka elever som skall läsa SVA tas?

Abrahamsson & Hyltenstam (2004:221-225) pekar på att elevens ålder vid ankomsten till Sverige spelar stor roll för språkutvecklingen och hur olika lång tid det tar. Myrberg (2000:47) pekar på att invandrade elever som kommer till Sverige har en ”mycket hög språktröskel” då kraven på läs- och skrivförmåga är högre i Sverige än många andra länder. Myrberg (Ibid.:61) pekar också på hur heterogen invandrargruppen är. En fyraårsgräns som urvalskriterium känns rigid och inte särskilt individcentrerad. Fyraårsregeln som kommer fram i intervjuerna på Bergskolan nämns inte i *Personalens A-Ö* (bilaga 1):

Elever som kommit under sin skoltid, ska få betyg i svenska som andraspråk. När de når G-nivån för vanlig svenska, ska de inte längre ha SVA-betyg. (Utdrag ur *Personalens A-Ö*, bilaga 1)

Begränsningen på fyra år känns orimlig när Thomas & Collier (1997:33) pekar på att en andraspråkselev vanligtvis behöver mer än 5 år i det nya landets skola för att uppnå inföddnivå i språket, beroende på hur gammalt barnet var när denne kom till Sverige.

Flyman Mattson & Håkansson (2010:63) föreslår processbarhetsteorin (bilaga 3) som ett bra verktyg för att bedöma språknivån hos andraspråkselever. Myndigheten för skolutveckling (2007:51) säger att det finns ett flertal olika instrument och nämner bland andra performansanalys (bilaga 4) som ett exempel. Dalskolans lärare har nämnt dessa verktyg tillsammans med det i X-stad centralt framställda testmaterialet.

6.1.2 Hur organiseras SVA-undervisningen?

Myndigheten för skolutveckling (2004:44) redovisar svar i lärarintervjuer om exkludering, och hur det leder till uteslutning av elever att ha SVA-elever i egna grupper. Många av lärarna har inte ämneskompetens i SVA.

Tingbjörn (2000:274) pekar också på den bristande lärarkompetensen i SVA och pekar också på vikten av att framtida lärarutbildningar undervisar om SVA (2004:757-760). Gibbons (2006:162) identifierar faran med att skilja på svensk-elever och SVA-elever då det kan

innebära att SVA-elevernas undervisning fokuseras så mycket på språket att den saknar koppling till ämnen i skolan.

Bergskolans SVA-elever går tillsammans med de elever som läser svenska. Motivationen är även här att eleverna inte ska exkluderas.

Även Dalskolans organisation inkluderar sina SVA-elever genom att SVA-lärare går in i varje klass åtminstone en (modersmåls)svensk lektion i veckan. De upplever att det gör det möjligt att följa upp sina SVA-elever kontinuerligt och ändå komma ifrån problemet med exkludering. SVA-lärarna planerar lektionerna tillsammans med svensklärarna och kan på så sätt få in SVA-perspektivet i lektionsplaneringen för hela svenskämnet. Ibland får Dalskolan helt nyanlända elever i klassrummet och då är SVA-läraren med på fler svensklektioner för att stödja just den eleven. Frågan är om inte det i sig är exkluderande då den nyanlände eleven inte kan många ord svenska i början.

6.1.3 Vad är målet i SVA?

Myndigheten för skolutveckling (2007:44) pekar på att kraven på språklig korrekthet är lägre i SVA än i svenska. Vistelsetiden i Sverige har stor betydelse för om SVA-eleven ska klara målen för godkänt.

Bergskolans lärare identifierar exempelvis läsförståelsekravet i svenska som likvärdigt med nivån i SVA. Däremot är de mer ”förlåtande” för en SVA-elevs skrivproduktion.

Dalskolans lärare svarar mer i linje med att eleven ska få en språknivå som fungerar i samhället. Elever utan bas i svenska behöver läsa SVA då de får arbeta extra med att få upp exempelvis ordförrådet.

Syftet med SVA uttrycks i kursplanen med högt ställda mål:

Syftet med utbildningen i ämnet svenska som andraspråk är att eleverna skall uppnå en funktionell behärskning av det svenska språket som är i nivå med den som elever med svenska som modersmål har. Ytterst är syftet att eleverna skall uppnå förstaspråksnivå i svenska. Därmed får de förutsättningar att kunna leva och verka i det svenska samhället på samma villkor som elever med svenska som modersmål (Skolverket 2011:b).

Författarna till Kartläggning av svenska som andraspråk (2004:16) pekar på att det är en vanlig men felaktig uppfattning bland både elever och lärare att kraven är lägre för godkänt betyg i SVA än i (modersmåls)svenska).

6.1.4 Hur länge kan en elev läsa SVA?

Thomas & Collier (1997:33) pekar på att elevens ålder vid ankomsten till Sverige spelar stor roll i hur lång tid som behövs för att komma ikapp sina klasskamrater. Andraspråkseleven behöver inte bara lära sig ett nytt språk utan måste också komma ikapp sina klasskamrater som hela tiden mognar kognitivt och lär sig nya kunskaper (Thomas & Collier 1997: 40). Myndigheten för skolutveckling (2007:17) pekar på att det tar minst fem år för en nyanländs andraspråkselev att nå förstaspråksnivå. Då ter sig Bergskolans policy att en andraspråkselev inte får läsa SVA längre än fyra år efter sin ankomst till Sverige orimlig. I Bergskolans dokument *Personalens A-Ö* står det faktiskt inte något om en fyraårsgräns:

Elever som kommit till Sverige under sin skoltid, ska få betyg i svenska som andraspråk. När de når G-nivån för vanlig svenska, ska de inte längre ha SVA-betyg. (Ur *Personalens A-Ö*, bilaga 1)

I kursplanen för SVA (Lpo 94) från Skolverket (2011:b) finns målrelaterade *betygskriterier* för betygen Godkänt (G), Väl godkänt (VG) och Mycket väl godkänt (MVG) med. I Skolverkets (2011:c) nya kursplan (Lgr 11) finns *kunskapskrav* för de nya betygen E, C och A för slutet av år 6 och 9 klart definierade.

Även på Dalskolan finns det en trend att elever vill, mer än något annat, ha betyg i svenska istället för SVA. På Dalskolan finns det ändå några elever som avslutar år 9 med VG eller MVG i SVA. Lärarna på Dalskolan kämpar mot attityden att SVA inte är lika bra som den vanliga svenskan. Donya på Dalskolan antyder i sin intervju att SVA är mindre värt än vanlig svenska.

6.1.5 Hur påverkas SVA av Lgr 11?

Lgr 11 har nästan identisk formulering i sin formulering om SVA. Formuleringen ”om det behövs” i den gamla *grundskoleförordningen* finns kvar, nästan ord för ord, i den nya *skolförordningen* som börjar gälla 1 juli 2011 (Skolverket:2011:a, 2011:b).

Dalskolans svensklärare och Bergskolans SVA-lärare har inte hunnit så långt i sina förberedelser inför den nya kursplanen, Lgr 11, som börjar gälla från höstterminen 2011. Lärarna på Dalskolan antyder att

organisationen av SVA ännu inte satt sig då deras ämneslärarträffar med andra SVA-lärare från andra skolor fortfarande handlar mycket om organisationen av SVA, pedagogiska metoddiskussioner. Det kanske pekar på hur ny denna ämnesgrupp är på flera skolor i X-stad. På Dalskolan tror de att SVA kommer att organiseras som ett eget ämne med egna grupper i framtiden. Dahl upplever det som att pendeln om att undvika exkludering av elever har svängt igen.

6.1.6 Vem sätter betyg i SVA?

Skolverket (Skolverket 2011:d) pekar på behovet av kompetens om SVA och andraspråksinlärning utan att ge någon exakt siffra på hur många poäng detta är.

Nyanlända elever lär sig ett andraspråk - samtidigt ska de lära sig nya saker i skolan på detta, för dem, nya språk. För att underlätta elevernas lärande bör lärarna ha aktuella kunskaper inom svenska som andraspråk och förstå vad andraspråksinlärning innebär samt vad som är specifikt i det ämne man undervisar i. (Skolverket 2011:d)

Under intervjun med Bergskolans lärare identifierade de en kollega som har läst två terminer SVA på Göteborgs Universitet men som ändå inte har detta i sin tjänst. Det är undervisande lärare som sätter betyg i SVA enligt Personalens A-Ö (bilaga 1) på Bergskolan.

På Dalskolan är det SVA-läraren i arbetslaget som tillsammans med svensklärarna för en diskussion och tillsammans sätter betyget. SVA-lärarna anser att detta är bra eftersom svensklärarna träffar SVA-eleverna fler lektioner i veckan. SVA-lärarna är bara med på lektionen en av veckans svensklektioner.

6.1.7 Hur ser samarbetet mellan SVA-lärarna och andra ämneslärare ut?

Enström (2004:173) skriver att de informationsbärande orden i olika ämnen ställer till svårigheter för andraspråksevenen. Samtidigt skriver Hajer (2004:46) ”de sänker kraven och låter eleverna ’slippa’ att tala och skriva om ämnets innehåll”. Det torde finnas gott om utrymme för samarbete mellan språkutvecklingskunniga SVA-lärare och andra ämneslärare. Skolverket (2011:d) menar att alla lärare inom olika ämnen

behöver kompetensutveckling om andraspråksinlärning och språkutvecklande undervisning.

Dessutom bör även kompetensutvecklingen leda till ett språkutvecklande arbetssätt inom alla ämnen. Det innebär att ämnesstudierna bedrivs på ett sådant sätt att det stimulerar såväl utveckling av det svenska språket som den ämnesspecifika kunskapsutvecklingen. (Skolverket 2011:d)

Bergskolans svensklärare har inget organiserat samarbete med andra ämneslärare. Dalskolans SVA-lärare har heller inget reellt samarbete med andra ämneslärare, ”förutom svensklärarna”, som de uttrycker det. Dalkvist ägnar sig åt viss lobbyverksamhet bland de andra ämneslärarna då hon påminner dem om andraspråkarnas språkliga behov vad gäller ordförståelse.

6.1.8 Har ämneslärare i andra ämnen någon utbildning eller kompetensutveckling i att undervisa invandrarelever eller SVA?

Hajer (2004:50) pekar på att språkutvecklande arbetssätt fungerar lika positivt för förstaspråkselever som för andraspråkselever. Ändå betraktar inte alla ämneslärare språkutvecklande ämnesundervisning som något för dem. Bergskolan och kommundelen har haft ett år av kompetensutveckling 2008/09 för alla lärare i de olika skolorna i samarbete med Högskolan. Kompetensutvecklingen gick ut på att arbeta språkutvecklande i olika ämnen.

Några av svensklärarna på Dalskolan har gått en fempoängskurs på Högskolan i X-stad, *Att lära på sitt andraspråk*. Intresset för kursen verkar ha varit begränsat till svensklärare, då inga andra ämneslärare gått kursen. SVA-lärare har fått med sig delar av sitt arbetslag till flerspråkighetskonferensen i Stockholm. Det kanske har lett till positiva resultat för SVA-eleverna i olika ämnen.

6.1.9 Vad har du för ämnesbehörighet och vilken kompetensutveckling får du?

Axelsson (2002:155) pekar på behovet av en större kompetenssatsning (30 hp), *”Tvåspråkiga barns språk- och kunskapsutveckling”* där kunskaper om andraspråk, kultur tvåspråkigutveckling och verktyget performansanalys ingår.

Områdeschefen för skolan i X-stad i sin utredning identifierar behovet av att det bör, åtminstone, finnas en på varje skola som har *spetskompetensen* 60 högskolepoäng i ämnet svenska som andraspråk vid en högskola eller universitet. Utöver ämneskompetensen i SVA identifieras behovet av en allmän kompetensutveckling för alla på skolan i linje med den som genomförts.

Förutom tillgång till spetskompetensen är det avgörande att alla lärare inklusive ämneslärare får kompetensutveckling i att undervisa elever med flerspråkig bakgrund. (X-stad 2009:44)

Att en kompetenssatsning om språkutvecklande undervisning genomförts på Bergskolan och kommundelen innebär inte att skolan kan se detta som avklarat utan behöver fortsätta med denna kontinuerliga kompetensutveckling. Skolverket (2011:d) pekar också på behovet av kompetensutveckling om SVA för alla ämneslärare.

Dalskolans SVA-lärare (en i varje arbetslag) har alla ämnesbehörighet i SVA, 60 högskolepoäng eller mer. De har alla en pedagogisk lärarutbildning. Bergskolans Bergh och Bergkvist har också en pedagogisk lärarexamen. Deras ämneskompetens ligger i svenska och musik respektive textilslöjd. Bergh har läst fempoängskursen på Högskolan och de flesta lärare på skolan har genomgått kompetenssatsningen i språkutvecklande ämnesundervisning.

6.1.10 Hur påverkas du av den kommande lärarlegitimationens krav för betygssättning i SVA?

Lärarnas tidning (2011) skriver om hur lärarlegitimationen som fastställdes av riksdagen 2 mars kommer att påvisa bristen på lärare med SVA-kompetens: ”en massiv brist på kompetens i svenska som andraspråk”. Från höstterminen 2015 kommer den lärare som inte har ämneskompetens inom sitt ämne få undervisa eller sätta betyg. Skolor som Bergskolan kommer att tvingas ta i frågan om ämneskompetens i SVA. Skolverkets hemsida anger inte hur många högskolepoäng en lärare måste ha för att få lärarlegitimation, men den nya lärarutbildningen anger lägst 45 högskolepoäng för det andra och tredje ämnet i lärarens lärarutbildning. (Göteborgs Universitet:2011)

Bergskolans Bergh och Bergkvist menar båda att detta med lärarlegitimation inte är något som de som lärare kan lösa utan detta är en skolledningsfråga. Bergh tror att hon behöver läsa SVA för att få

fortsätta sätta betyg. ”... för då måste jag ju ha utbildning i SVA, annars har jag inte rätt till det.” De gissar samtidigt att Skolverket kommer komma med en specialregel för SVA: eftersom det finns så få lärare med den ämneskompetensen.

Dalskolans SVA-lärare tror inte att de kommer att påverkas alls då de har ämneskompetens i SVA (60 högskolepoäng eller mer).

6.2 Elevintervjuer

6.2.1 Bergskolans elevintervjuer

Thomas & Collier (1997:33) visar på att elevens tidigare skolgång i hemlandet och ålder vid ankomsten starkt påverkar hur lång tid språkutveckling kan ta. Myndigheten för skolutveckling (2007:17) pekar på att det tar minst fem år. Tingbjörn (2004:759) pekar på det dubbla utbildningsmålet, dels ska andraspråkseleven lära sig SVA och dels ska de ”lära sig allt som svenska elever lär sig i skolans övriga ämnen” (Tingbjörn 2004:759).

Basil (15) och Bela (15) är Bergkvists och Berghs elever och båda säger att de får godkända betyg i SVA och andra ämnen. Bergh har kontaktat rektor för att få tillstånd att eventuellt kunna sätta VG på Bela i SVA. Basil är lite osäker på om SVA är lika mycket värt när han söker till gymnasiet. Bela har svårt att se någon skillnad på svenska och SVA och hon vill läsa det som alla andra läser. ”... *alltså det som alla andra läser, vill jag läsa med.*” Bela misstänker att lärare som ser att hon har SVA-betyg kan bedöma hennes svenska som sämre än de andras. Både Basil och Bela har varit i Sverige kortare tid än fyra år så de får SVA-betyg. Det är positivt att båda förväntar sig att klara målen för godkänt i SVA till sommaren 2011. För att ha varit i Sverige så kort tid som de har, har de haft en god språkutveckling, men det är inte onormalt att en elev som varit i Sverige fem år inte kommit längre i sin språkutveckling, men då kan eleven inte längre få SVA-betyg på Bergskolan.

6.2.2 Dalskolans elevintervjuer

Diaz (17) och Donya (16) är Dalkvists och Dahls elever. Diaz kom till Sverige redan vid 9 års ålder och har kanske behövt längre tid på sig att lära sig SVA och ämnen eftersom han inte gått så länge i skola i hemlandet. Thomas & Collier (1997:33) har funnit att elever som

kommit till det nya landet vid 8-11-års ålder och som hade fått 3-5-års skolgång i sitt hemland behövde 5-7 år i skolan för att uppnå inföddnivå. Donya som kom till Sverige när hon var 13 år gammal kan ha haft lite lättare att komma ikapp, förutsatt att skolan fungerade i hennes hemland. Diaz tycker det är självklart att han ska läsa SVA ”*Jag har ju utländsk bakgrund*” (från intervjun). Han ser också en fördel med SVA i att han får mer tid på sig för nationella provet i svenska/SVA. Diaz visar god medvetenhet om skillnader i krav för ämnet svenska och SVA och identifierar bland annat stavning och meningsbyggnad. Donya som inte varit lika länge i Sverige anser också det naturligt att hon läser SVA istället för ”*riktig svenska*” (från intervjun). Attitydproblem gentemot SVA märks när Donya hänvisar till mindre välinformerade kompisar som menar att SVA-betyg inte är lika bra när man söker till gymnasiet. Det är positivt att båda förväntar sig att klara målen för godkänt i SVA till sommaren 2011.

7. Sammanfattning och slutsats

I mitt arbete har jag genom intervjuer undersökt hur två högstadieskolor i X-stad organiserar sin SVA-undervisning. Denna undersökning är begränsad till dessa intervjuer och har bara med en liten del av forskningen runt SVA. Därför kan jag inte dra några heltäckande eller generaliserande slutsatser om skolornas organisation av SVA.

Den vaga formuleringen i *Grundskoleförordningen* 2 kap. 15 § verkar ge rektor rätt att välja bort SVA, då det inleds med orden ”Undervisning i svenska som andraspråk skall **om det behövs** anordnas...” och avslutas med ”Rektorn beslutar om undervisning i svenska som andraspråk skall anordnas för en elev.” Från 1 juli 2011 gäller en ny *skolförordning* (2011:185) men texten från 2 kap. 15 § finns kvar, nästan ord för ord. (Skolverket 2011:c)

En strikt tillämpad fyraårsregel som urvalsmetod för SVA på Bergskolan kan med stor sannolikhet bli ett hinder för andraspråkselevens språkutveckling. Det är förstås smidigt att inte behöva göra någon språkbedömning med verktyg som processbarhetsteorin eller performansanalys. Bergskolan har istället valt att sätta tydliga (muntliga?) regler om vem som får läsa SVA; de som bott i Sverige kortare tid än fyra år. Regeln om fyraårsgränsen finns inte nedskriven utan har uttalats av rektor på lärarmöten. SVA-eleven kan dessutom föras över till (modersmåls)svenska innan det gått fyra år; när denne uppnår kriterierna för godkänt i svenska, trots att kursplanen i

SVA har betygskriterier för såväl G som VG och MVG. Även om jag tror att eleverna själva vill detta, kan det enligt lärarintervjuerna innebära att ett högre betyg i SVA bedöms som ett lägre betyg i svenska och då ger sämre meritvärde vid ansökan till gymnasiet.

Bergskolan följer inte det som områdeschefen för skolan i sin rapport förordar om att ha minst någon lärare med spetskompetensen 60 högskolepoäng SVA på varje skola. Bergskolan har visserligen lärare som har läst SVA men som tydligen inte arbetar med SVA. Bergskolan behöver rekrytera fler lärare med SVA-kompetens, då en lärare knappast räcker till på en så pass stor skola med över 200 SVA-elever. Dalskolan har tre SVA-lärare på 148 elever, men en lägre andel elever med utländsk bakgrund som läser SVA.

Dalskolan och Bergskolan har vid en första anblick valt olika vägar för sin SVA, men såväl Bergskolan som Dalskolans saknar SVA-lärares kunskaper om andraspråksutveckling som en språkresurs i skolans olika ämnen (Myndigheten för skolutveckling 2007:37). Dalskolan har visserligen ämneskompetenta SVA-lärare i varje arbetslag, men deras insatser begränsar sig till att komma som en resurs och dubbelbemanna minst en lektionstimme på (modersmåls)svenskan i varje klass.

Det är undervisande svensklärare som sätter betyg i SVA på Bergskolan. På Dalskolan sätter SVA-lärarna betyg i SVA i samarbete med svensklärarna.

Båda skolorna har problem med attityden gentemot SVA-betyg hos såväl elever som föräldrar. Flera anser SVA vara ett sämre betyg och detta kan eventuellt påverka eleven negativt vid gymnasievalet i framtiden då SVA-betyget väljs bort. Författarna i rapporten Kartläggning av svenska som andraspråk (2004:34) pekar också på att gymnasieelever väljer bort SVA på gymnasiet.

Båda skolorna behöver arbeta med statushöjande åtgärder för att påverka attityderna positivt, exempelvis genom information och att tala väl om SVA på skolan.

Bergskolans kompetensutvecklingsåtgärder för alla lärare i kommunen om språkutvecklande ämnesundervisning är lovvärd. Detta behövs säkerligen på flertalet skolor. Kompetensutveckling om andraspråksinlärning och språkutvecklande ämnesundervisning är något som Skolverket (2011:d) vill satsa på och föreslår på sin hemsida.

Samarbetet mellan SVA-lärare (i den mån dessa finns) och ämneslärare är kanske inget som prioriteras. Detta bör vara något som skolans ledning bör prioritera och hjälpa till med en organisation som underlättar för ett språkutvecklande samarbete mellan SVA och skolans

olika ämnen. Författarna i rapporten Kartläggning av svenska som andraspråk (2004:30) identifierar i en fallstudie samarbetet mellan SVA-lärare och övriga ämneslärare något ”som man kanske skulle tänka på...” Det finns alltså utrymme för bättre samarbete på fler skolor än Bergskolan och Dalskolan.

Skolan bör vara beredd på de nya krav som kommer med lärarlegitimationen, även om skolan har dispens fram till sommaren 2015 då en lärare inte längre får undervisa eller sätta betyg i ett ämne utan ämneskompetens (Skolverket 2011:a). I den nya lärarutbildningen för ämneslärare (år 7-9) är kravet för lärarens andra och tredje ämne minst 45 högskolepoäng (Göteborgs Universitet 2011). Skolverket identifierar legitimationskravet för SVA så här i ett e-postbrev; ”Skolverkets slutliga bedömning är inte klar i denna fråga men allt pekar på att: F-3 kommer endast 30 hp i Sv att krävas för behörighet år 4-6 krävs 15 hp i SVA i 7-9 45 hp och slutligen gymn krävs det 90 hp” (Skolverket 2011:e).

Bergskolan kommer att få problem att möta dessa krav på 45 hp som ämneskompetens i SVA. Eleverna som får SVA-betyg i maximalt fyra år får inte sitt behov av språk- och kunskapsutveckling då ämneskompetensen och kunskaper om språkutveckling hos SVA-elever saknas.

Författarna till rapporten Kartläggning av svenska som andraspråk (2004:51) föreslår istället ett nytt vidgat svenskämne där andraspråksundervisningen blir en del av svenskämnet. Då skulle bara nyanlända elever behöva läsa SVA i egna grupper. Men detta är inte den väg som regering och riksdag har valt. SVA och svenska är även fortsättningsvis två separata ämnen med egna kursplaner.

I den nya lärarutbildningen kan man kanske hoppas att SVA-perspektivet skrivs in i det nya lärarprogrammets kursplaner i de olika delkurserna, inom såväl ämneskurser som de pedagogiska kurserna, den s.k. *Utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK)*. Olika högskolor och universitet lär välja olika vägar i denna fråga. Fortsatt forskning om språkutveckling för såväl SVA-eleven som (modersmåls)eleven behövs, men också forskning om språkutvecklande undervisning i skolans samtliga ämnen. Denna forskning behöver sedan komma skolornas lärare och skolledare till del för att skolans organisation av SVA och svenska ska utvecklas.

Referenser

- Abrahamsson, Niclas & Hyltenstam, Kenneth (2004). Mognadsbegränsningar och den kritiska perioden för andraspråksinlärning. I Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (red.). *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. S. 221-258.
- Abrahamsson, Tua & Bergman, Pirkko (red.) (2005). *Tankarna springer före. Att bedöma ett andraspråk i utveckling*. Stockholm: HLS Förlag.
- Axelsson M. Lennartsson-Hokkanen, I. Sellgren, M. (2002). Den röda tråden. Utvärdering av Stockholms stads storstadssatsning - målområde språkutveckling och skolresultat. I Olofsson, Mikael (red.). *Symposium 2003: Arena andraspråk*. Stockholm: HLS Förlag. S. 148-176
- Axelsson, Monica (2004). Skolframgång och tvåspråkig utbildning. I Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (red.). *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. S. 503-537.
- Björkdahl Ordell, S., 2007. Vad är det som styr vilka etiska regler som finns? I: Dimenäs, J (red). 2007. *Lära till lärare*. Stockholm: Liber, s 21-28.
- Cummins, Jim (2001). Andraspråksundervisning för skolframgång – en modell för utveckling av skolans språkpolicy. I *Symposium 2000 – att andraspråksperspektiv på lärande*. Stockholm Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk: Sigma förlag. S. 3-24
- Enström, Ingegerd (2004). Ordförråd och inlärning – med särskilt fokus på avancerade inlärare. I Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (red.). *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. S. 171-195.
- Flyman Mattsson, Anna & Håkansson, Gisela (2010). *Bedömning av svenska som andraspråk: en analysmodell baserad på grammatiska utvecklingsstadier*. Lund: Studentlitteratur
- Gibbons, Pauline (2006). *Stärk språket stärk lärandet*. Stockholm. Hallgren & Fallgren.
- Gibbons, Pauline (2010). *Lyft språket lyft tänkandet*. Stockholm: Hallgren & Fallgren.

- Göteborgs Universitet (2011).
<http://www.lun.gu.se/utbildning/amneslararprogrammet/grundskolans-7-9/> Hämtad 2011-03-22
- Hajer, Maaïke (2004). Språkutvecklande ämnesundervisning – ett andraspråksperspektiv i alla ämnen, I Olofsson, Mikael (red.). *Symposium 2003: Arena andraspråk*. Stockholm: HLS Förlag. S. 44-60
- Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur
- Håkansson, Gisela (2000). Svenska som förstaspråk och som andraspråk. Likheter och skillnader. I Åhl, Hans (red.) *Svenskan i tiden - verklighet och visioner*. Stockholm: HLS förlag, 138-155.
- Kihlström, Sonja., 2007. Att genomföra en intervju. I: Dimenäs, J (red). 2007. *Lära till lärare*. Stockholm: Liber, s 47-58.
- Lenneberg, E (1967). *Biological Foundations of Language*. New Yourk: Wiley & Sons.
- Lindberg, Inger (2001). Samtalet som didaktiskt verktyg. I *Symposium 2000 – att andraspråksperspektiv på lärande*. Stockholm Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk: Sigma förlag. S. 45-67
- Lindberg, Inger (2004). Samtal och interaktion – ett andraspråksperspektiv. I Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (red.). *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. S. 461- 499.
- Lärarnas tidning (2011) *Ont om pengar till lärarlegitimation*.
<http://lararnasnyheter.se/lararnas-tidning/2011/01/12/ont-pengar-lararlegitimation> Hämtad 2011-03-19
- Lärarnas riksförbund (2011). *Stort behov av fortbildning*.
<http://www.lr.se/duidinyrkesroll/skolaiforandring/lararlegitimation/stortbehovavfortbildning.4.55a3cce312c2c08e594800025557.html>
Hämtad 2011-03-19
- Magnusson, Ulrika (2008). *Språk i ämnet*. Intern rapport. Stockholm: Skolverket.
- Myndigheten för skolutveckling (2004). *Kartläggning av svenska som andraspråk*. Dnr 2003:757
- Myndigheten för skolutveckling (2007). *Svenska som andraspråk En samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning*. Liber: Stockholm
- Nationalencyklopedin. *Push-pull-teorin*. <http://www.ne.se/push-pull-teorin> Hämtad 2011-05-19.

- Penfield, W & Roberts, L (1959). *Speech and Brain Mechanisms*. Princeton: University Press
- Sfs 1994:1194 Grundskoleförordning
<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1994:1194> Hämtad 2011-03-22
- Short, D (1993). Assessing Integrating Language and Content. *TESOL Quarterly* 27 (4):627-656.
- Skolförordning (2011:185)
<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=2011:185#K9> Hämtad 2011-03-22
- Skolverket (2011:a) Lärarlegitimation Basfakta
<http://www.skolverket.se/sb/d/4392/a/23702> Hämtad 2011-03-19
- Skolverket (2011:b). *Kursplan för Svenska som andraspråk*.
<http://www.skolverket.se/sb/d/2386/a/16138/func/kursplan/id/3891/titelId/SVA1010%20-%20Svenska%20som%20andraspr%20E5k> Hämtad 2011-03-20
- Skolverket (2011:c) *Svenska som andraspråk, kunskapskrav*.
http://www.skolverket.se/content/1/c6/02/38/94/Svenska_som_andrasprak_kunskapskrav.pdf Hämtad 2011-03-20
- Skolverket (2011:d) <http://www.skolverket.se/sb/d/4469/a/20017>
 Hämtad 2011-03-21
- Skolverket (2011:e). E-post om lärarlegitimationens krav för SVA
 Sämt 20110427
- Skolverkets statistik (2009/10) <http://www.skolverket.se/sb/d/1636>
 Hämtad 2011-03-15
- Svenska Dagbladet (2011) *Lärarleg klubbat i riksdagen*.
http://www.svd.se/nyheter/inrikes/lararleg-klubbat-i-riksdagen_5979353.svd Hämtad 2011-03-20
- Tingbjörn, Gunnar (2000). Svenska som andraspråk – ett ämne i tiden. I Åhl, Hans (red.). *Svenskan och tiden – verklighet och visioner*. Göteborg: HLS förlag. S. 264-286
- Tingbjörn, Gunnar (2004). Svenska som andraspråk i ett utbildningsperspektiv – en tillbakablick. I Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (red.). *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. S. 743-761.
- Thomas, Wayne P. and Collier, Virginia (1997) School Effectiveness for Language Minority Students. I *NCBE Resource Collection Series 9 December 1997*. Washington: National Clearinghouse for Bilingual Education, The George Washington University

Vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2005). *Vad är god forskningssed?* http://www.du.se/PageFiles/3894/vr2005_1.pdf

Hämtad 2011-03-21

X-stad (2009) *Utredning; Flerspråkiga elevers undervisning, X-stad. 22 juni 2009, Lust att lära – möjlighet att lyckas*

Bilagor

Bilaga 1

Utdrag ur Personalens A-Ö vid Bergskolan

B

Betyg

Betygsättning

Svar på en del frågeställningar rörande betygsättning ger skolverkets Frågor och svar om betygsättning och Likvärdig bedömning och betygsättning. (Styrdokument)

Inskrivning av betyg sker i Dexter.

Dexter nås via länk på hemsidan. Samma användarnamn och lösenord som för det pedagogiska nätet. Se kalendariet för sista inskrivningsdag. För information kontakta Sten-Owe Elofsson.

De här riktlinierna gäller vid betygsättning:

Ge terminsbetyg för kunskaper i ämnet här och nu.

Hela betygsskalan ska användas i all betygsättning.

Betyg ska inte baseras på enstaka prov eller inlämningsuppgifter

Förmågor och kunskapskvalitéer ska vara i centrum vid bedömning.

(Gemensamt tagna av rektorer och verksamhetschefer för kommunens 7-9-skolor.)

Betyg i svenska som andraspråk

Elever som kommit till Sverige under sin skoltid, ska få betyg i svenska som andraspråk. När de når G-nivån för vanlig svenska, ska de inte längre ha SVA-betyg.

Läraren ska alltså endast bedöma, när eleven inte längre ska ha SVA-betyg.

Bilaga 2

Intervjufrågor vid Bergskolan och Dalskolan i mars 2011.

Statistikfrågor: (besvarade genom Skolverkets statistik 2009/10, men bekräftade av lärarna.)

1. Hur många av skolans elever har annat modersmål än svenska?
2. Hur många av dessa läser SVA?
3. Hur många av eleverna med annat modersmål har modersmålsundervisning?
4. Hur många av SVA-eleverna får betyg i SVA år 9?

Frågor till lärarna:

1. Hur går urvalet till när beslut om vilka elever som skall läsa SVAs tas?
2. Hur organiseras SVA-undervisningen?
3. Vad är målet i SVA?
4. Hur länge kan en elev läsa SVA?
5. Hur påverkas SVA av den nya läroplanen, Lgr 11?
6. Vem sätter betyg i SVA?
7. Hur ser samarbetet mellan SVA-lärarna och andra ämneslärare ut?
8. Har ämneslärare i andra ämnen någon utbildning eller kompetensutveckling i svenska som andraspråk, allt i att undervisa flerspråkiga elever?
9. Vad har du för ämnesbehörighet och vilken kompetensutveckling får du?
10. Hur påverkas du av den kommande lärarlegitimationens krav för betygssättning i SVA?

Frågor till eleverna:

1. Hur gammal var du när du kom till Sverige?
2. Vilket modersmål har du?
3. Varför läser du SVA? (Varför får du undervisning i SVA?)
4. Vad är det för skillnad på SV och SVA?
5. Är det någon skillnad på SV- och SVA-betyg när du söker till gymnasiet?
6. Vilket gymnasieprogram tror du att du kommer att gå på i höst?

Bilaga 3

Flyman Mattson & Håkansson (2010:16) presenterar utvecklingsstadierna i processbarhetsteorin efter Håkansson (2000:140)

	Nivå	Morfologi	Syntax
5	Grammatisk information mellan satser Skillnad huvudsats/bisats		Inte inversion i indirekt fråga <i>Jag undrar om det regnar</i> Negation före verb i bisats <i>Vi kan gå ut om det inte regnar</i>
4	Grammatisk information inom satser, mellan fraser	Kongruens (predikativ) <i>hundarna är bruna</i>	Inversion i satser med framförställt adverb (verbet alltid på andra plats) <i>Nu skriver jag</i>
3	Grammatisk information inom fraser, frasmorfologi	Kongruens (attributiv) <i>en brun hund</i> <i>flera bruna hundar</i>	ADV+subjekt före verb <i>Nu jag skriver</i>
2	Ordklass, lexikal morfologi	Plural, bestämdhet, preteritum etc. <i>hund-ar, hund-en</i> <i>skäll-er, skäll-de</i>	Kanonisk ordföljd (oftast subjekt före verb) <i>jag skriver</i>
1	”ord”	Invarianta former	Enstaka konstituent

Bilaga 4

Flyman Mattson & Håkansson (2010:18) presenterar nivåerna i perfomansanalysen efter Abrahamsson & Bergman (2005:41)

Språkutveckling från mindre avancerad till mer avancerad, från vänster till höger.

→ →		
Nominalfraser (NP)		
Lexikon: basord Enkla NP Genus, bestämdhet, plural växer fram Få pronomen, ofta överanvända Få adjektiv Adjektiven börjar kongruensböjas Få prepositioner	Basord + utbyggnadsord Utbyggda NP Inkonsekvens i genusval Ibland fel ändelser Få pronomen, vanligen korrekt använda Fler adjektiv Enstaka adjektivändelser blir fel Säkerhet och variation i användning av prepositioner	Fler utbyggnadsord Även komplexa nominalfraser korrekt böjda Säkerhet vid växling mellan substantiv och pronomen Fler adjektiv, vilket möjliggör en mer levande beskrivning Större variation och säkerhet vid prepositionsanvändning
Verbfraser VP		
Lexikon: vanliga verb, basord Enstaka vanliga partikelverb Enkla tempus	Även mindre vanliga verb, utbyggnad Fler partikelverb Enkla och sammansatta tempus	Säkerhet vid verbanvändningen Ökad säkerhet vid användning av partikelverb Säkerhet i tempusanvändningen
Meningsbyggnad		
Enkel meningsbyggnad Mes SVO Osäkerhet vid spetsställning	Komplicerad meningsbyggnad Fler bisatser Spetsställda bisatser och satsförkortningar	Meningsbyggnaden mer varierad vilket ger möjlighet att uttrycka sig med skenbar enkelhet
Adverbial		
Mest tid, sätt, rum	Fler adverbialtyper	Större variation
Textbindning		
Textbindningen enkel Ex. och, men, sen, när	Textbindningen mer varierad	Smidig textbindning

Bilaga 5

Missivbrev som gått ut för underskrift till de intervjuade elevernas föräldrar.

X-stad den 10 mars 2011

Förfrågan om deltagande i en intervju

Hej!

Jag söker frivilliga deltagare till en intervju för en rapport som ingår i mina studier i Svenska som andraspråk. Jag skulle vilja intervju er son/dotter i en liten grupp om Svenska som andraspråk.

Intervjun kommer att ta ca 15-20 minuter och spelas in med en MP3-spelare. Deltagandet i intervjun är frivilligt och kan när som helst avbrytas av den som deltar. Det är bara jag själv som kan lyssna på intervjuerna. Alla deltagare är anonyma i den rapporten som skrivs. Om ni är intresserade kan ni få ta del av den färdiga rapporten.

Om ni tillåter mig att få intervju er son/dotter behöver jag er signatur längst ner på den här sidan.

Med vänliga hälsningar,

Lars-Gunnar Forslund

Jag tillåter Lars-Gunnar Forslund att intervju min son/dotter _____ (namn) för den rapport som nämns ovan.

(Underskrift)